

BOEKEN

Stefan van den Bossche
Gij zijt zoveel mensen geweest
Herman Teirlinck 1879-1967
800 blz.
Gebonden, geïllustreerd
ISBN 9789089246141
€ 39,99
Houtekiet

Ge zijt zoveel mensen geweest Herman Teirlinck 1879-1967 door Stefan Van den Bossche

In de boekhandel is het vandaag vergeefs zoeken naar proza van Herman Teirlinck. Jammer, want Stefan Van den Bossche overtuigt er ons in de eerste veelzijdige biografie van de auteur van dat sommige titels eerherstel verdienen. Dat geldt zeker voor *Zon* uit 1906, een bundel essays verwant aan het werk van de Zenneschilder Louis Thevenet. Teirlinck toont zich hierin een meester van de 'aankondigingskunst'. De critici waren destijds ook niet rijp voor de bijna modernistische wendingen in de roman *De nieuwe Uilenspiegel* (1920) met daarin misschien wel Teirlincks meest aangrijpende passages. En in het zo goed als onbekende essay *Monoloog bij nacht* (1956) analyseert Teirlinck zijn schrijverschap: "Ik schrijf omdat ik gelukkig ben."

Via de biografie wandelt Herman Teirlinck ons collectief geheugen weer binnen. Zijn naam wordt tegenwoordig nog ternauwernood geassocieerd met de toneelschool 'Studio Herman Teirlinck'. Nu zien we hem ook aan het opklaptafeltje in de keuken van zijn huis in Beersel, met die Japanse ogen van hem, turen over de Zennevallei, en een zin noteren als: 'De Zenne had haar eigen licht'. Of in een open koets aan de boemel op de Anspachlaan, en veel later, in de automobiel cruisen door het Zuid-Vlaamse landschap van zijn jeugd.

Verhuizen zal de schrijver overigens telkens een boost geven, zo blijkt. Wanneer hij in 1905 van Molenbeek naar Linkebeek verhuist, schrijft hij met zijn Brusselse kronieken zijn beste journalistieke werk. Eenmaal gevestigd in Beersel, het dorp op de heuvel, schrijft hij na een 'retraite' in het toneel de romans die vandaag nog het meest leesbaar zijn: zijn ode aan het Muziekbos *Maria Speermalie* (1940), of die aan het Zoniënwood *Het gevecht met de engel* (1952), en ander vitalistisch geweld als *Rolande met de bles* (1944) en *Zelfportret of het galgemaal* (1955).

Literaire zuurstof gaven dan weer Brussel - Teirlinck verenigde zowel boven- als benedenstad in zich - en Zegelsem, en bij uitbreiding de ganse Vlaamse Ardennen, een bena-

ming die Teirlinck te min vond voor 'de weergalozes Oostvlaamse streek'. Teirlinck zal zijn levenslange fascinatie voor zowel het donkere, mysterieuze als voor het klare, bevrijdende terugvoeren naar de smidse en de windmolen in de familie van zijn grootouders in Zegelsem.

Dat de eerste laureaat van de Grote Prijs der Nederlandse Letteren aan schrijven toekwam, mag eigenlijk een wonder heten, want het multitalent was alomtegenwoordig in het Vlaamse en Belgische culturele leven. Teirlinck slaagt erin de *Van Nu en Straks*'ers opnieuw te verenigen. Wanneer er nog maar eens een literair tijdschrift wordt opgericht, krijgt 'wie anders' dan Teirlinck de leiding. Hij ontwerpt boekbanden in art-nouveaustijl, runt in Molenbeek een meubelzaak en werkt aan een theaterpedagogiek die vertrekt vanuit de acteur in plaats van de auteur. Dat doet hij als docent en later als directeur van het Hoger Instituut voor Sierkunsten Ter Kameren. In 1946 sticht hij de fameuze Studio van het Nationaal Toneel. Als 71-jarige doet hij er nog alles aan om de jonge Hugo Claus bij het *Nieuw Vlaamsch Tijdschrift* te betrekken. De brokjes vaderlandse geschiedenis laten toe om Teirlinck beter te situeren. Zo lezen we over Brussel dat eind negentiende eeuw bloeide als centrum van de moderne Europese kunst of over de zware strijd voor algemeen stemrecht. Het is wat van de hak op de tak, zodat we daarna telkens blij waren de draad van Teirlincks leven weer te kunnen opnemen. Het is interessanter hem zelf in de geschiedenis te zien ingrijpen. Zijn goed woordje als privé-adviseur van koning Albert I voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit of zijn leugen die Joodse studenten in Ter Kameren - de folterkelders van de Gestapo op de Louizalaan zijn vlakbij - van de deportatie redt. Dat de familie Hess-de-Lilez in Beersel een huis voor hem laat bouwen, dankt Teirlinck aan zijn doortastende optreden toen hij aan het begin van de Eerste Wereldoorlog Alexandre Hess-de-Lilez hielp vluchten langs de achterdeur.

Heel wat personages worden door Van den Bossche voor het eerst gelinkt aan figuren uit Teirlincks bonte netwerk. Een zin als 'hij is uw enige vriend geweest' uit *Zelfportret of het galgemaal* zet de biograaf aan het speuren. Gaat het over de schrijver Karel van de Woestijne of over iemand anders?

Teirlincks daden- en vernieuwingsdrang verklaren ten dele de bijna 700 pagina's tellende biografie. Ook de uitgever-sperikels en de ontvangst van Teirlincks werk doen aantikken. De Nederlander Willem Kloos is van oordeel: 'voor ons verstaanbaar, precies zoals Gezelle en Streuvels' en Stijn Streuvels op zijn beurt: 'het is zonder einde!' naast ander fraais en minder fraais van een schare tijdgenoten. De 2.234 noten (wel jammer van de minuscule nummers) en de uitvoerige bibliografie nodigen uit om verder te exploreren. Teirlinck behoorde tot het meubilair van het paleis, schoot op met ministers, maar grapte en grolde evenzeer met Jan en alleman. Tenminste buitenshuis, waar zijn leven zich dan ook grotendeels afspeelde, krijgen we zicht op hem. Het beeld van Teirlinck als echtgenoot en zeker als vader

blijft vaag. De hartstochtelijke brieven aan zijn eerste vrouw Mathilde Lauwens brengen een pittige relatie aan het licht, maar we lezen haast niets over het contact met zijn dochters Stella en Leentje en zijn tweede vrouw Johanna Hoofmans, die na Mathildes overlijden haar rol als moeder en grootmoeder overneemt. Enkel op hoge leeftijd is er die schrijvende getuigenis van Karel Jonckheere wanneer Teirlincks reis naar Congo afspringt, zodat hij zijn dochter Stella niet meer zal zien voor ze sterft: "er was geen boek op de tafel dat nog meetelde". Het doet recht aan de prioriteiten.

Teirlinck kon niet leven zonder podium en dat moet dus wennen geweest zijn voor Van den Bossche, na zijn vorige biografie over het teruggetrokken leven van de Ukkelse dichter Jan van Nijlen. De biograaf is er echter in geslaagd naast de tafelspringer ook de solitaire schrijver te spotten, verwickeld in een innerlijke strijd, enkel vergezeld van een liter faro.

—
AN DEVROE

NIEUW BOEK VAN OKV

Limburg in 9 vragen

Hoe kwamen de perenbomen in Limburg terecht? Hoe komt Limburg aan zo veel steden? Waarom is er een woestijn in Limburg?

Waarom begrijpen veel Limburgers zo goed Duits?...

In dit boek vind je negen vragen over de provincie Limburg. Elke vraag vertrekt vanuit een verwondering over de provincie en haar inwoners. Soms focust de vraag op een eigenschap van de Limburgers, soms op een eigenaardigheid in het landschap, soms op iets helemaal anders. Dit boek geeft de, rijkelijk geïllustreerde, antwoorden op die vragen, die bedoeld zijn als kijkvensters op de hoogtepunten en verborgen parels van de Limburgse geschiedenis. Een niet te missen origineel naslagwerk over de provincie en haar rijk erfgoed.

LIMBURG IN 9 VRAGEN

158 blz., 23 x 28 cm

Garengenaaid en gebonden, harde kaft

Voor OKV-abonnees: € 25,00 (inclusief verzendingskosten voor OKV-abonnees)

Storten op rekening BE 67448000736187 met vermelding 'Limburg in 9 vragen'

Maak gebruik van het overschrijvingsformulier bij dit nummer.